

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

โรงเรียนเป็นสถาบันทางการศึกษาและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และมีคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตามความมุ่งหมาย และหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข, หน้า 5) และจากสภาพปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม เทคโนโลยีทันสมัยมีบทบาทในชีวิตประจำวัน อารยธรรมต่างประเทศมีผลต่อวิถีชีวิตของคนไทย การดูแลเอาใจใส่และพึ่งพาอาศัยกันในครอบครัวปฐมภูมิลดน้อยลง การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือเป็นคนดี มีคุณธรรมนำความรู้ และอยู่ในสังคมอย่างสมบูรณ์ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สังคมไทย ซึ่งเป็นเมืองพระพุทธศาสนามั่นคงและน่าอยู่สืบไป

ปีการศึกษา 2546 สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พัฒนาโรงเรียนรูปแบบใหม่ 5 ลักษณะเพื่อจัดการเรียนรู้ตามความแตกต่างที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ได้แก่

1. โรงเรียนในกำกับของรัฐ
2. โรงเรียนวิถีพุทธ
3. โรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
4. โรงเรียนสองภาษา
5. โรงเรียนใช้ ICT เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนรูปแบบใหม่ 1 ใน 5 ลักษณะที่กำหนดให้มีขึ้นในโรงเรียนปกติ โดยมีจุดเน้นที่การพัฒนาจิตวิญญาณเป็นการเรียนรู้รากเหง้าของภูมิปัญญาไทย คือ หลักธรรมพระพุทธศาสนาอันทรงคุณค่า ให้ผสมผสานกับการปฏิรูปการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ก, หน้า 1) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้นความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 22 และ 23 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข, หน้า 11) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้มุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยยึดหลักธรรมชาติของมนุษย์ การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เจริญงอกงามตามหลักแห่งปัญญาวิถีธรรม 4 ประการ คือ การอยู่ใกล้ชิดคนดี การเอาใจใส่ศึกษา

โดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี การมีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ได้อย่างถูกต้อง วิถี และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา ได้จัดทำเอกสารแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธเพื่อผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งโรงเรียนวัดบ้านนาได้นำแนวทางการดำเนินการมาวางแผนพัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ สีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกินอยู่ ดู ฟังเป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนา โดยเสนอแนวคิดเบื้องต้นของการจัดสภาพในสถานศึกษาที่เหมาะสมของการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธไว้ 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ก, หน้า 16 - 2)

การบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธโดยการนำหลักไตรสิกขามาบูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวัน และสาระวิชาตามหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจ และวางแผนการพัฒนาอย่างชัดเจน ตลอดจนปฏิบัติให้ถูกต้อง เพราะเป็นหลักการบริหารที่จะครอบคลุมและสัมพันธ์งานทุกด้านของโรงเรียน อันนำไปสู่มาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐานการศึกษา ของชาติ มาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับการศึกษา และมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับ ส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 ข, หน้า 16)

การบริหารด้านการจัดหลักสูตร และการเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารต้องมีภาวะเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มุ่งมั่นที่จะสร้างระบบคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา กำหนดทิศทาง และนโยบายที่ชัดเจน ปรับปรุงยกระดับมาตรฐาน กำหนดขั้นตอนการทำงาน รวมทั้งจัดทำคู่มือปฏิบัติงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ สร้างความร่วมมือ และประสานงานกับทุกส่วน ทุกฝ่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งในองค์กร สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการทำงานของครูสอน พัฒนาบุคลากรให้มีนิสัยแห่งคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 5) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการเป็นผู้นำการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ ดังนี้

1. เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน
2. เป็นผู้นำในการบริหาร โดยยึดแนวทางการบริหารแบบประชาธิปไตย
3. เป็นผู้นำในด้านการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน
4. เป็นผู้นำในด้านการพัฒนางานวิชาการ
5. ประสานความร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษา
6. เป็นผู้นำในการจัดการศึกษา และเป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในการสร้างสรรค์
7. เป็นผู้นำในการบริหารงาน โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน โดยใช้การบริหารคุณภาพที่ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจ ลงมือทำ และรับผิดชอบร่วมกัน ผลักดันให้ครูทุกกลุ่มวิชาทำงานร่วมกัน โดยมุ่งคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ
8. เป็นผู้สร้างขวัญ และกำลังใจแก่บุคลากร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้

9. จัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา

นอกจากผู้บริหารต้องมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้ว การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ผู้บริหารต้องหมั่นควบคุม กำกับ ติดตาม ครูผู้สอนให้ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานและบทบาทจากผู้ที่สอน ผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอด มาเป็นผู้นำในการเรียนรู้ (Teacher as Leader) เรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน เป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ โดยเสนอแนะวิธีการและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ และค้นพบความรู้จากการปฏิบัติของตนเอง จากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ครูเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปสร้างองค์ความรู้ในสมองของตนเอง ซึ่งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดกระบวนการเรียนการสอน แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 ก, หน้า 5-6) ดังนี้

1. กระบวนการเรียนการสอนทั่วไป (Generic Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ใช้ได้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการสืบสวน กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการเสริมสร้างค่านิยม กระบวนการวิจัย กระบวนการเชิงเหตุผล กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น
2. กระบวนการเรียนการสอนเฉพาะ (Specific Learning) เป็นกระบวนการตามธรรมชาติของศาสตร์ ซึ่งจะใช้ในการเรียนการสอนเฉพาะของกลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระ

เช่น กลุ่มภาษา (ไทยและอังกฤษ) เน้นกระบวนการสื่อความ หรือกระบวนการทางภาษา กระบวนการอ่าน กระบวนการฟัง กระบวนการเขียน กระบวนการคิดวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ กลุ่มคณิตศาสตร์ เน้นทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ทักษะการคิดคำนวณ กระบวนการเชิงเหตุผล กลุ่มวิทยาศาสตร์ เน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะ กระบวนการทดลอง และกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เน้นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม กระบวนการสืบสวน กระบวนการทางจริยธรรม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการเชิงระบบ เป็นต้น

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่หลักที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการทั้งระบบพร้อมกัน เพื่อให้บรรลุถึงมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับการศึกษา และมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร ดังนั้นกระบวนการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน จึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับสถานศึกษาและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่าเมื่อบุตรหลานจบสถาบันการศึกษาแล้วจะเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 ค, หน้า ก) ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาโดยใช้นวัตกรรมรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นนวัตกรรมบริหารที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 3 (อัมพร บำรุงผล, 2549, หน้า 96-98) ผลการศึกษาพบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้นวัตกรรมรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 3 ใน 5 ด้านตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการกับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของแต่ละระดับการศึกษาทั้ง 4 ด้าน จำนวน 18 มาตรฐานเพื่อพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนวัดบ้านนาได้ถูกต้องและมีคุณภาพทางการศึกษายิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหาร โรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3
2. เพื่อศึกษาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

การบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3 มีความสัมพันธ์กันในทางบวก

ขอบเขตของการวิจัย

ในการแบ่งขอบเขตของการวิจัยได้จัดลำดับ ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษา 3 ประเด็น ดังนี้
 - 1.1 ศึกษาการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3 ตามขอบข่ายแนวทางการบริหารงานโรงเรียนวิถิพุทธ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ก, หน้า 16 - 21)
 - 1.1.1 ด้านกายภาพ
 - 1.1.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต
 - 1.1.3 ด้านการเรียนการสอน
 - 1.1.4 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์
 - 1.1.5 ด้านการบริหารจัดการ
 - 1.2 ศึกษาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3 ตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 ง, หน้า 3 - 11)
 - 1.2.1 ด้านคุณภาพเด็ก จำนวน 8 มาตรฐาน 32 ตัวบ่งชี้
 - 1.2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้
 - 1.2.3 ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา จำนวน 6 มาตรฐาน 32 ตัวบ่งชี้

1.2.4 ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 2 มาตรฐาน 4 ตัวบ่งชี้

1.3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนา ทั้ง 5 ด้าน กับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้ง 4 ด้าน จำนวน 18 มาตรฐาน

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 18 มาตรฐาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 ค, หน้า 3 - 11)

1. ด้านคุณภาพผู้เรียน จำนวน 8 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้
 2. ด้านการเรียนการสอน จำนวน 2 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้
 3. ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา จำนวน 6 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้
 4. ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 2 มาตรฐาน 4 ตัวบ่งชี้
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดบ้านนา ปีการศึกษา 2549 ประกอบด้วยครูผู้สอนปฐมวัย จำนวน 6 คน ครูผู้สอนขั้นพื้นฐาน (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6) จำนวน 19 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 คน ผู้ปกครองนักเรียนปฐมวัย จำนวน 235 คน ผู้ปกครองนักเรียนขั้นพื้นฐาน (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6) จำนวน 552 คน รวมผู้ปกครอง จำนวน 787 คน รวมครูและผู้ปกครองทั้งสิ้น จำนวน 812 คน

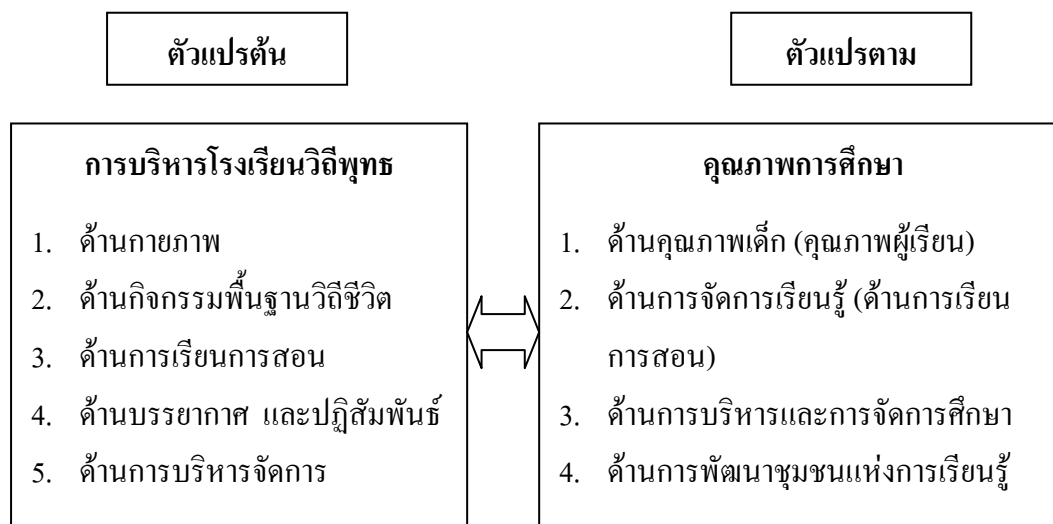
2.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตาราง Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 42-44) ซึ่งจากตารางจำนวนครูกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนเท่ากัน จึงนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เป็นครูปฐมวัย จำนวน 6 คน ครูผู้สอนขั้นพื้นฐาน (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) จำนวน 19 คน รวมครูจำนวนทั้งสิ้น 25 คน ผู้ปกครองนักเรียนปฐมวัยจำนวน 146 คน ผู้ปกครองนักเรียนขั้นพื้นฐาน (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) จำนวน 226 คน รวมผู้ปกครองนักเรียนทั้งสิ้นจำนวน 372 คน ซึ่งเมื่อได้จำนวนผู้ปกครองแต่ละระดับการศึกษาแล้ว นำจำนวนมาเทียบอัตราส่วนผู้ปกครองจากจำนวนประชากรแต่ละห้องเรียน เพื่อหาจำนวนผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละห้องเรียน แล้วจึงใช้วิธีการเลือกผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างในแต่ละห้องเรียน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ปกครองที่สนใจการบริหารงาน โรงเรียนวัดบ้านนา ให้ความร่วมมือมาประชุม และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

3. ตัวแปรที่จะศึกษา

- 3.1 ตัวแปรต้น คือ การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหาร ประกอบด้วย 5 ด้าน
 - 3.1.1 ด้านกายภาพ
 - 3.1.2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต
 - 3.1.3 ด้านการเรียนการสอน
 - 3.1.4 ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์
 - 3.1.5 ด้านการบริหารจัดการ
- 3.2 ตัวแปรตาม คือ คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบ้านนา จำนวน 4 ด้าน
 - 3.2.1 ด้านคุณภาพเด็ก (ด้านคุณภาพผู้เรียน)
 - 3.2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ (ด้านการเรียนการสอน)
 - 3.2.3 ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา
 - 3.2.4 ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ สัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพเด็ก (คุณภาพผู้เรียน) ด้านการจัดการเรียนรู้ (ด้านการเรียนการสอน) ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะผสมผสานเป็นกรอบความคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษา โรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ในครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการสภาพในสถานศึกษาที่เหมาะสมของการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งนำเสนอไว้ในเอกสารแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ของสำนักพัฒนาวัดกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ สัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบ้านนา ตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2549 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพเด็กหรือด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนรู้หรือด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่ผู้บริหารแต่ละระดับนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธและพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ดังนี้

1. ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดบ้านนา ตลอดจน

ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ทราบความคิดเห็นในการบริหารงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดบ้านนา และทราบความสัมพันธ์ระหว่างผลการบริหารกับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาซึ่งจะเป็นข้อมูลที่น่าไปใช้ในการวางแผนการบริหารและดำเนินการจัดการศึกษา ตลอดจนนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดบ้านนาให้พัฒนาและยั่งยืนยิ่ง ๆ ขึ้นไป

2. ผู้บริหารโรงเรียนทั่วไปและผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาตนเอง คณะครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้ยั่งยืน

3. ผู้บริหารในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ได้ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา

4. ผู้บริหารในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาและวางแผนกำหนดนโยบายการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ที่ใช้ ดังนี้

โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนรูปแบบใหม่ ซึ่งมีจุดเน้นที่การพัฒนาจิตวิญญาณเป็นการเรียนรู้รากเหง้าของภูมิปัญญาไทย คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผสมผสานกับการปฏิรูปการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้มุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนโดยยึดหลักธรรมชาติของมนุษย์ คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เจริญงอกงามตามหลักแห่งปัญญา วุฒิชระม 4 ประการ คือ การอยู่ใกล้ชิดคนดี การเอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี การมีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนาใช้ศิลปะ และกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1. **ด้านกายภาพ** หมายถึง สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม การพัฒนาสติ สมาธิ และปัญญา เช่น มีศาลาพระพุทธรูปที่เด่น

เหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ มีมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนาที่เหมาะสม หรือมากพอที่จะบริการผู้เรียน หรือการตกแต่งบริเวณให้เป็นธรรมชาติ หรือใกล้ชิดธรรมชาติ ชวนให้มีใจสงบ และส่งเสริมปัญญา เช่น ร่มรื่น มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม คู่มือเสียงต่าง ๆ มีให้อีกทีก็ ถ้าเปิดเพลงกระจายเสียงก็พิถีพิถันเลือกเพลงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา เป็นต้น

2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต หมายถึง สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือในโอกาสต่าง ๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการทั้งศีล สมาธิ และปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของการกิน อยู่ ดู ฟัง ด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิต

3. ด้านการเรียนการสอน หมายถึง ด้านการศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา หรือ จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่าง ชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ หมายถึง สถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศของการ ใฝ่เรียนรู้ และพัฒนาไตรสิกขา หรือส่งเสริมการมีวัฒนธรรมแสงปัญญา และมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็น กัลยาณมิตรต่อกัน มีบรรยากาศของความเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้ม แจ่มใส การมีความเมตตา กรุณาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อนักเรียน ครูต่อผู้ปกครอง และครูต่อครูด้วยกัน และ สถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เช่น การลด ละ เลิกอบายมุข การเสียสละ เป็นต้น

5. ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง สถานศึกษาโดยบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกับ ผู้ปกครอง และชุมชนสร้างความตระหนักและศรัทธา รวมทั้งเสริมสร้างปัญญาความเข้าใจใน หลักการและวิธีดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกัน ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครู และผู้บริหารเพียรพยายามสนับสนุนโดยลักษณะต่าง ๆ และการปฏิบัติตนเอง ที่จะสนับสนุนและ เป็นตัวอย่างในการพัฒนาผู้เรียนตามวิถีชาวพุทธ

โรงเรียนวัดบ้านนา หมายถึง โรงเรียนตั้งอยู่เลขที่ 112 หมู่ 5 ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอ ศรีราชา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 เปิดสอนในระดับปฐมวัย (ก่อนประถมศึกษา) – ระดับประถมศึกษา โดยมีศูนย์เด็กเล็ก (เด็กปฐมวัย) สังกัดเทศบาลตำบล แหลมจบบังรวมอยู่ด้วย

คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของกระทรวง ศึกษาธิการ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. **คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย** หมายถึง คุณภาพการศึกษาตามระดับชั้นปฐมวัย (อนุบาล 3 ขวบ) ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 และชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน 18 มาตรฐาน 82 ตัวบ่งชี้

2. **คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน** หมายถึง คุณภาพการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ประกอบด้วย 4 ด้าน 18 มาตรฐาน 84 ตัวบ่งชี้

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านนา

ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนวัดบ้านนา ประกอบด้วยครูผู้สอนซึ่งเป็นข้าราชการครู จำนวน 15 คน ครูศูนย์เด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลแหลมฉบัง จำนวน 4 คน พนักงานราชการจำนวน 2 คน และครูจ้างสอนจากงบประมาณบริจาคจากชุมชนจำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน